

KÜLÖNLENYOMAT AGRÁRTÖRTÉNETI SZEMLE XXXVII.

Pölöskei Ferenc

Az 1945. évi földosztás előfutárai

1995

*Beműködéshez
nép. bizottsággal
Budapest, 1997. II. P. L. A.*

PÖLÖSKEI FERENC

AZ 1945. ÉVI FÖLDOSZTÁS ELŐFUTÁRAI

Az 1945. évi, hosszú ideig késett radikális földreformról és előzményeiről számos, gyakran egymástól gyökeresen eltérő tartalmú és indulatú könyv, tanulmány látott már napvilágot. Az 50. évforduló adta lehetőséggel élve, ezúttal a földreform előfutárainak számító-számítható irányzatokat és vezető politikusainak portréit villanthatom csak fel. A teljes kifejtésre természetesen ebben a csekély időkeretben eleve nem vállalkozhatom.

Előljáróban annyit mindjárt megjegyzek, hogy a földosztás úttörőinek körét idáig túlságosan is szűkre szabtuk, jószerivel az agrárszocialista mozgalmakra, a falukutató szociográfiai irodalomra és a belőle sarjadt politikai irányzatokra korlátoztuk. Pedig nem hagyhatjuk figyelmen kívül a birtokos parasztság egyesületeinek, pártjainak egyéb tevékenységét, az 1918-as polgári demokratikus forradalmat, az 1930-as években jelentkező irányzatokat, vagy az 1943. évi szárszói konferenciát.

Aligha tévedünk, amikor múltbéli és részben jelenlegi gazdasági bajaink egyik történelmileg kialakult és hosszú ideje meghatározónak bizonyuló gyökerét agrárviszonyaink és ezzel együtt sajátos gazdasági-társadalmi fejlődésünkben keressük. Amíg ugyanis a nyugat-európai polgári forradalmak az avítt abszolutista centralizációkkal együtt átalakították, demokratizálták a földbirtokeloszlást is s ezáltal nemcsak a hatalommegosztásra és a politikai szabadságjogokra épülő modern alkotmányosságot teremtették meg, hanem ezzel együtt széttörték a feudális eredetű nagybirtokrendszert is és megteremtették a paraszti polgárosodás lehetőségét, addig nálunk a feudalizmus radikális felszámolása elmaradt, s ez a körülmény polgári fejlődésünket eleve torzóvá tette. Mindez természetesen nem csökkentheti 1848 korszakalkotó jelentőségét, hiszen a szentesítést is elnyerő 31 törvénye létrehozta a polgári állam alappilléreit és felszámolta a feudalizmust. Bőven maradt persze ekkor még tennivaló a feudalizmus épületének teljes lebontása, sőt a modern polgári államiság kiépítése terén is. Utalhatunk itt a korszerű jogintézmények, pl. a polgári perrendtartás, a közigazgatás és a helyi önkormány-